

ArkDes
Box 16410
103 27 Stockholm
Sweden

+46 8 520 235 00
arkdes.se

Diarienummer AM 2025-26
Datum 2025-02-20
→ Budgetunderlag för åren 2026-2028

Budgetunderlag för åren 2026 - 2028

Statens centrum för arkitektur och design (ArkDes) överlämnar härmed budgetunderlag för åren 2026-2028 enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Sammanfattning

ArkDes har under de senaste fem åren bedrivit ett omfattande utvecklingsarbete vilket har beskrivits i tidigare årsredovisningar och budgetunderlag. ArkDes bedömer att verksamheten i sin nuvarande högkvalitativa form rymms inom förvaltningsanslaget med en bibehållen och permanent satsning på digitalisering (sid 4) samt komplettering av ytterligare ansträngning i breddad finansiering.

För att stödja regeringens *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher* och *Strategi för Levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling* vill ArkDes fortsatt verka som förstärkt center för praktisk forskning och innovation kopplat till gestaltning och utveckling av levande städer.

ArkDes har etablerat en dynamisk forskningsplattform för praktisk forskning. Genom en tydlig orientering mot kommunernas behov via Rådet för levande städer har ArkDes stärkt den lokala och regionala kunskapen om stadsutveckling i Sverige. Samarbetet med myndigheter, kommuner, akademi samt aktörer inom kulturella och kreativa branscher har intensifierats för att förstärka forskningens relevans och användbarhet. Forskningsresultaten ger ArkDes kunskap att utveckla rammar och strukturer för att ge fler kommuner möjlighet att experimentera, testa och förbättra metoder för att skapa hållbara, väl gestaltade livsmiljöer i sina städer.

ArkDes äskar härmed om medel för utökade resurser från 5 mkr till 10 mkr per år för *1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* för att genom praktisk forskning stödja utvecklingen av robusta, trygga och levande stadsmiljöer. (sid 2-4)

ArkDes föreslår att inga övriga förändringar görs.

Verksamhetens inriktning

Den 27 september slog ArkDes upp dörrarna till museet och ett mångårigt utvecklingsarbete kunde avslutas och ett nytt avsnitt i myndighetens historia påbörjas. Förändringsarbetet som ledde fram till nyöppningen bestod av tre delar:

- Vi vill skapa en arbetsplats där medarbetarna trivs och är stolta över att jobba.
- Vi vill vara en mötesplats dit alla vill komma, eftersom vi ger våra besökare tillgång till kreativitet och nya tankar genom att möta dem och tänka tillsammans.
- Vi vill bidra till samhällets utveckling inom arkitektur och design.

Den övergripande visionen och målsättningen var att nå ArkDes fulla potential genom att tillvarata myndighetens alla uppdrag, kompetens och verksamhet för att ge besökarna och användarna största möjliga nytta. Genom ArkDes kombination av museiuppdrag, mötesplatsuppdrag och uppdrag inom levande och attraktiva städer kan ArkDes bidra till en god stads- och samhällsplanering och därmed till levande, trygga och robusta stadsmiljöer där människor trivs och vill vistas. ArkDes unika koppling mellan framväxten av det moderna Sverige bevarad i de museala samlingarna och den praktiktäna forskningen för ett hållbart framtida samhälle gör ArkDes till en stark samhällsaktör som bidrar till utvecklingen av attraktiva och väl gestaltade städer.

Under det fleråriga förändringsarbete som föregått öppningen har ArkDes utvecklat interna rutiner och processer, samverkan och beslutsvägar, en ny innehållsvision, en ny grafisk identitet, en ny webbplats, sju parallella utställningar som spänner över samtliga ArkDes uppgifter och målgrupper samt ett flerårigt utställningsprogram, ett nytt dialogbaserat bemötande, ett nytt pedagogiskt program, genomfört en renovering av museisalarna i samarbete med Statens fastighetsverk och öppnat sin egen entré. Den nya utställningsscenerografin bygger på återbrukat material från tidigare utställningar och att myndigheten därmed minskat klimatavtrycket av de nya utställningarna är ytterligare en framgång. Det är ett synnerligt gott resultat att ArkDes dessutom parallellt avslutat en omfattande samlingsflytt för att säkra samlingarnas bevarande och att ArkDes ytterligare stärkt sin kompetens och position som samarbetspart inom praktiktäna forskning och därmed fått förtroendet att projektleda avgörande projekt för Rådet för levande städer.

Med en god planering, breddad finansiering och genom att använda myndighetens investeringsbudget på ett välöverlagt vis gick ArkDes trots de många leveranserna ur året med ett anslagssparande på 1,38 mkr för att trygga kommande verksamhetsår. Investeringskostnaderna uppgick vid årsskiftet 2024-2025 till 13 mkr (planerad till 13,4 mkr). Kostnaderna för hyresgästpassningarna för ombyggnation av utställningslokalerna för att kunna ställa ut egna museiföremål uppgår till 757 tkr per år och är beräknad på avtalslängden med direktfakturering om ArkDes frånträder lokalen.

De ökade investeringarna i verksamheten tillsammans med en omställning mot en mer hållbar utställningsmiljö medför att ArkDes under perioden 2026-2028 kommer att producera färre nya och kostsamma utställningar och istället fokusera på återbruk av de utställningsmöbler som producerats under 2024. Med en tydlig prioritering med besökaren i fokus budgeterar myndigheten för att under en rad år rymma avskrivningarna och kostnadstillägget inom befintlig budget.

Hyreskostnadernas andel av förbrukningen av tilldelade anslagsmedel på förvaltningsanslaget, cirka 27 procent under 2024, är dock en utmaning för myndigheten. Myndigheten deltar, inom ramen för Centralmuseernas samarbetsråd, i samtal med fastighetsvärden Statens fastighetsverk angående hyresmodell samt hyresnivåer. Det är av avgörande betydelse att Statens fastighetsverk inte ökar hyrorna ytterligare.

ArkDes forskning

ArkDes ska verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor. Myndighetens forsknings- och utvecklingsinsatser omfattar praktiktäna forskning som sedan 2018 finansieras med 5 mkr via anslag *1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* samt museal samlingsforskning som finansieras via förvaltningsanslaget. Dessutom bedriver ArkDes externfinansierad forskning i båda forskningsgrenarna.

En uppdaterad policy för forskning fastställdes 2023. Policyn anger riktningen för den forskning som bedrivs på myndigheten och ger en överblick över de grundläggande principer som styr arbetet. Forsknings- och utvecklingsinsatser utgör grunden i en rik kunskapsunderbyggd verksamhet och ArkDes har tagit ytterligare ett steg i arbetet genom att under 2024 fastställa en innehållsvision med fyra tydliga forskningsinriktningar, *Föreställ dig, Omvandling, I norr* och *Bo tillsammans*. Inriktningarna ska vara vägledande i ArkDes arbete och bilda kunskapsgrund till ArkDes verksamhet.

Praktiknära forskning

I ArkDes forskningsfunktion för gestaltad livsmiljö bedriver myndigheten praktiknära forskning baserade på identifierade samhällsutmaningar för att utveckla ny kunskap om arkitektur och design. Forskningsarbetet sker inte i en isolerad akademisk miljö, utan team från kulturella och kreativa branscher samverkar direkt med kommuner, invånare och andra intressenter på plats i Sveriges städer och samhällen. Teorier omsätts i praktiska lösningar och testas för att undersöka vad som kan avfärdas, implementeras eller skalas upp. Forskningsresultaten ger ArkDes kunskap att utveckla ramar och strukturer för att ge fler kommuner möjlighet att experimentera, testa och förbättra metoder för att skapa hållbara, väl gestaltade livsmiljöer i sin närmiljö. Traditionella planeringsprocesser är ofta långdragna och resurskrävande, vilket gör det svårt att avsätta tid och medel för innovation. ArkDes fyller detta tomrum genom att skapa strukturer där kommuner ges möjlighet att testa nya angreppssätt innan de implementeras i stor skala.

ArkDes har etablerat en dynamisk och praktiknära forskningsplattform med bäring på levande, trygga och robusta livsmiljöer. Genom en tydlig koppling till kommunernas behov via Rådet för levande städer har verksamheten riktats mot att stärka lokal och regional kunskap för stadsutveckling i Sverige. Samarbetet med myndigheter, kommuner, akademi samt aktörer inom kulturella och kreativa branscher har intensifierats för att förstärka forskningens relevans och användbarhet.

Genom ArkDes genomförda och pågående projekt har myndigheten etablerat sig som ett nav för praktiknära forskning och leder arbetet där designprocesser står i centrum. ArkDes hanterar processer med ett stort antal aktörer och en hög nivå av komplexitet, vilket gör ArkDes till en attraktiv samarbetspart. Det strategiska arbetet har resulterat i att ArkDes nu driver både egenfinansierade *Open calls* tillsammans med kulturella och kreativa branscher samt kommuner, och flera externfinansierade forskningsprojekt i bred samverkan också med Rådet för levande städer och privata finansiärer.

Projektet *VERKET* i Ulricehamn har skapat nya förutsättningar för att integrera industriarkitektur i stadsplanering, medan projekt som *För allmänt bruk* i Robertsfors och *Power of Places* i Malmö har visat hur kulturmiljöer kan stärkas genom tvärdisciplinär samverkan. *Visioner i norr 2* undersöker, i bred samverkan inom Rådet för hållbara städer och sex kommuner i norra Sverige, hur vi kan skapa hållbara bostäder på kort tid samtidigt som vi tillvaratar befintliga resurser och skapar långsiktigt goda livsmiljöer med bra kvalitet och *RE:purpose* undersöker, i samverkan med Boverket, Fastighetsägarna Sverige och Riksantikvarieämbetet hur vi kan ta vara på, förvalta och utveckla det befintliga byggnadsbeståndet för att ge plats för nya funktioner och fler goda bostäder.

ArkDes äskar härmed om medel för utökade resurser från 5 till 10 mkr per år för *1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* för att genom praktiknära forskning stödja utvecklingen av robusta, trygga och levande stadsmiljöer.

En utökad investering om 5 mkr utgör inte enbart en direkt förstärkning av resurserna, utan fungerar som en katalysator. En initial, relativt blygsam insats kan snabbt ge en tredubblad effekt, vilket sedan utvecklas exponentiellt till en mycket större samhällsnytta.

Ett tydligt exempel är ArkDes praktiknära forskningsprojekt *Power of Places*. ArkDes gick in med en initial forskningsstimulans på 1 mkr, vilken matchades av Malmö stad. Därefter anslöt Malmö Planterings- och Försköningsförening med ytterligare 1 mkr, vilket redan i det första steget tredubblade den ursprungliga statliga investeringen.

Men det verkliga värdet kom i projektets långsiktiga genomslag. När forskningsarbetet var etablerat resulterade det i ytterligare 7 mkr i extern finansiering för testbäddarna för urban grönska. Malmö stad gick dessutom in med en direkt investering på 800 000 kronor och har budgeterat ytterligare investeringar över flera år, vilket säkrar en fortsatt utvecklig av stadsdelen.

Denna kedjereaktion illustrerar hur den initiala forskningsinsatsen inte bara möjliggjorde direkta resultat, utan också fungerade som katalysator för långsiktig, strukturell förändring på kommunal nivå. Genom att kombinera forskning, praktik och offentlig-privat samverkan blev *Power of Places* en modell för hur praktisknära forskning kan omsättas till konkreta insatser för stadsutveckling.

Ett förhöjt forskningsanslag till ArkDes är en investering med multiplikatoreffekt. Med förstärkning ges ytterligare möjlighet att långsiktigt arbeta med processer, utvärdering, kunskapsöverföring, skapa samarbeten och alstra nya projekt som bidrar med större nytta för samhället. Genom att satsa nu skapas en hållbar bas för praktisknära forskning vilket i slutändan kommer att gagna både den lokala och nationella samhällsutvecklingen.

De resultat som uppnås stödjer Regeringens målsättningar i *Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher* och *Strategi för Levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling*. ArkDes vill därför fortsatt verka som förstärkt center för praktisknära forskning och innovation kopplat till gestaltning och utveckling av levande städer.

Digitalisering

ArkDes har åstadkommit en kvantitativ ökning såväl som en kvalitativ förbättring av samlingsdata som museet tillhandahåller för allmänheten. Det goda resultatet härrör till stor del från medelförstärkningen avsedd för ändamålet. Genom större utbud och bättre interoperabilitet av kulturarvsdata ökar användbarheten avsevärt. Bättre användbarhet är inte bara god service till målgrupperna utan även en betydelsefull del i beredskapsarbetet. Utan fortsatt riktad finansiering riskerar digitaliseringsverksamheten att minska substantiellt. Det är önskvärt att en fortsatt riktad finansiering inte är tidsbegränsad, för att kunna behålla, ta tillvara på och utveckla digitaliseringsarbetet och kompetensen som finns inom sektorn.

ArkDes ser arbetet inom Centralmuseernas samarbetsråd (CMS) och den gemensamma visionen för museernas digitalisering som en viktig utgångspunkt för myndighetens eget arbete. Mot denna bakgrund har ArkDes tagit ett utökat samordningsansvar för digitaliseringsfrågor i rådet. Med stöd av den kompetens som ArkDes kunnat rekrytera med hjälp av den förstärka finansieringen har myndigheten strategiskt arbetat för att ytterligare utöka finansieringen. Satsningen har lett till att myndigheten har beviljats 3,9 mkr för 2024 och 2025 för forskningsprojektet *Ett nätverk av platser* från Riksantikvarieämbetets FoU-medel. ArkDes leder projektet och samordnar flera museer och institutioner i arbetet och avser fortsätta att arbeta på inslagen väg.

I tidigare budgetunderlag har ArkDes pekat på vikten av nationell samordning av samlingsförvaltning. ArkDes stödjer Riksantikvarieämbetets slutsatser i *En långsiktig samlingsförvaltning för museisektorn* både gällande samlingsförvaltning och digitalisering, främst i punkterna om att Statens fastighetsverk bör få i uppdrag av regeringen att tillhandahålla lokaler för Sveriges museimagasin, att Riksantikvarieämbetet, tillsammans med Riksarkivet och Centralmuseerna tillsammans bör undersöka en lagringstjänst för långsiktigt bevarande av museernas digitala information samt sektorsspecifik interoperabilitetsstyrning.

Organisatoriska förutsättningar

Under juni 2024 mottog ArkDes besked om att Regeringen tillsatt en utredning för att analysera hur myndighetens uppgifter kan inordnas i Moderna museet. Myndigheten har därefter, i januari 2025, mottagit promemorian *Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design* (Ds 2025:2) som beskriver hur en sådan organisation kan se ut. Utifrån promemorians innehåll har myndigheten inlett ett arbete för en eventuell verksamhetsövergång. Arbetet sker parallellt med ordinarie verksamhet och kräver noggrann resursättning. För att möta de krav som en avveckling och verksamhetsövergång innebär, i ett första steg i den administrativa delen av verksamheten, har myndigheten gjort viss omfördelning av medel inom tilldelade ramar i syfte att förstärka inom arkiv- och registratur, IT, HR, avtalshandling samt ekonomi. Myndigheten avvaktar i övrigt beslut i frågan och avser, vid ett besked om en inordning, att återkomma om behovet av ytterligare medel för att täcka kostnader för en avveckling av ArkDes, Statens centrum för arkitektur och design.

1. Verksamhetens finansiering

ArkDes föreslår följande finansiering för åren 2026–2028, i 2025 års prisnivå.

Tabell 1 Översikt över verksamhetens finansiering (tkr)

	2024	2025	2026	2027	2028
	Utfall	Prognos	Beräkn	Beräkn	Beräkn
Anslag, Utgiftsområde 17					
- anslag 1:4 Ramanslag Forskning- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet ap.1 Statens centrum för arkitektur och design	4 559	5 000	5 000	5 000	5 000
- anslag 8:1 Ramanslag Centrala museer: Myndigheter, ap. 7 Statens centrum för arkitektur och design ¹	64 743	72 105	70 724	70 724	70 724
Summa anslag	69 301	77 105	75 724	75 724	75 724
Avgiftsintäkter som disponeras					
Verksamhet med full kostnads-täckning.	72	0	0	0	0
Övrig avgiftsbelagd verksamhet	1 883	1 647	1 647	1 647	1 647
Summa avgiftsintäkter	1 955	1 647	1 647	1 647	1 647
Övriga intäkter som disponeras					
Bidragsintäkter	2 808	7 997	7 000	7 000	7 000
Finansiella intäkter	289	270	250	250	250
Övriga intäkter	60	20	20	20	20
Summa övriga intäkter	3 157	8 287	7 270	7 270	7 270
Summa finansiering	74 413	87 039	84 641	84 641	84 641

¹ Av regeringen beslutad anslagstilldelning för 2025 är 70 724 tkr. ArkDes planerar även att nyttja ingående sparande 2025 om 1 381 tkr.

Bidragsintäkterna inom externfinansierade forskningsprojekt beräknas öka väsentligt från och med 2025. Genom ArkDes genomförda och pågående projekt har myndigheten etablerat sig som ett nav för praktisknära forskning samt digitalisering och leder arbetet där designprocesser står i centrum. Det strategiska arbetet har resulterat i att myndigheten nu driver fler externfinansierade forskningsprojekt.

Kreditutrymme på räntekonto i riksgälden

ArkDes föreslår ett kreditutrymme på räntekontot i riksgälden på 10 000 tkr (oförändrat jämfört med 2025) under de år budgetunderlaget avser.

Anslagskredit på ramanslag

Anslag UO 17 1:4 ap.1. ArkDes föreslår att ingen anslagskredit finns tillgänglig (oförändrat jämfört med 2025) under de år budgetunderlaget avser.

Anslag UO 17 8:1 ap.7. ArkDes föreslår en anslagskredit på 3% (oförändrat jämför med 2025) under de år budgetunderlaget avser.

2. Avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2 Avgiftsbelagd verksamhet (tkr)

	2024	2025	2026	2027	2028
	Utfall	Budget	Beräkn	Beräkn	Beräkn
Verksamhet med full kostnadstäckning					
Ingående +/-					
Intäkter	72	0	0	0	0
Kostnader	72	0	0	0	0
Resultat	0	0	0	0	0
Ack +/- utgående	0	0	0	0	0
Övrig avgiftsbelagd verksamhet					
Ingående +/-	0	0	0	0	0
Intäkter	1 883	1 647	1 647	1 647	1 647
Kostnader	0	0	0	0	0
Resultat	0	0	0	0	0
Ack +/- utgående	0	0	0	0	0
Totalt resultat	0	0	0	0	0
Totalt Ack +/- utgående	0	0	0	0	0

3. Verksamhetsinvesteringar och låneram

Tabell 3 Verksamhetsinvesteringar (tkr)

	2024	2025	2026	2027	2028
	Utfall	Prognos	Beräkn	Beräkn	Beräkn
Immateriella investeringar:					
Datasystem, rättigheter m.m.	817	700	500	500	500
Materiella investeringar:					
Maskiner, inventarier, installationer	2 465	528			
Byggnader, mark, annan fast egendom					
Övriga verksamhetsinvesteringar	2 053	94	500	500	500
Summa verksamhetsinvesteringar	5 335	1 322	1 000	1 000	1 000
Finansiering:					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	5 335	1 322	1 000	1 000	1 000
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)					
Summa finansiering	5 335	1 322	1 000	1 000	1 000

Under 2023 och 2024 har myndigheten haft högre verksamhetsinvesteringar än ett genomsnittsår med anledning av det stora utvecklingsarbete som myndigheten bedrivit. Investeringarna har omfattat nya permanenta utställningar, ny grafisk identitet och ny webbplats. Investeringsnivån beräknas ligga närmare genomsnittsåret under 2025-2028.

Tabell 4 Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar (tkr)

	2024	2025	2026	2027	2028
	Utfall	Prognos	Beräkn	Beräkn	Beräkn
IB lån i Riksgäldskontoret	9 431	13 004	11 529	9 651	8 010
Beräknad nyupplåning	5 335	1 322	1 000	1 000	1 000
<i>varav för investering i immateriella anl. tillgångar</i>	<i>817</i>	<i>700</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>500</i>
Beräknad amortering	1 762	2 797	2 878	2 641	2 227
UB lån i Riksgäldskontoret	13 004	11 529	9 651	8 010	6 783
Beslutad/föreslagen låneram	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Beräknad ränteutgift ¹	425	307	212	177	148
Summa amorteringar och ränteutgifter	2 187	3 104	3 090	2 818	2 375

Finansiering av amorteringar & ränteutgifter

Utgiftsområde 17

- anslag 8:1 Ramanslag

Centrala museer: Myndigheter
ap. 7 Statens centrum för
arkitektur och design

Övrig finansiering

Summa finansiering

	2 187	3 104	3 090	2 818	2 375
	0	0	0	0	0
	2 187	3 104	3 090	2 818	2 375

¹ Ränteutgifterna utgår ifrån ArkDes uppskattning av reporäntan på 2,5% under 2025 och 2% under 2026-2028.